

**Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta**

**VÝTVARNÁ VÝCHOVA VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ SE
ZAMĚŘENÍM NA VYUŽITÍ PŘÍRODNÍCH MATERIÁLŮ**

**ART EDUCATION IN THE AFTER-SCHOOL CLUB
SPECIALIZED ON THE USING
OF NATURE RESOURCES**

Bakalářská práce

Autor práce: **Petra Kaprálková**

Obor: **Vychovatelství**
Forma studia: **Kombinované studium**

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Jan ŠMÍD, PhD.**

Praha 2011

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Výtvarná výchova ve školní družině se zaměřením na využití přírodních materiálů“ vypracovala samostatně pod vedením pana PhDr. Jana Šmída, PhD. V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu. Souhlasím, aby tato bakalářská práce byla použita k dalším studijním účelům.

V Praze dne.....

Podpis.....

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat panu PhDr. Janu Šmídovi, PhD. Především za trpělivost, odborné vedení práce, cenné rady a podnětné připomínky, kterými přispěl k vylepšení obsahu a zdokonalení mé bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá možnostmi využití přírodního materiálu pro práci s dětmi v rámci výtvarného vzdělávání ve školní družině. Je orientována na seznámení se s různými druhy materiálů a jejich využití v souvislosti s volnočasovými aktivitami v době mimo vyučování, konkrétně ve školní družině. Součástí je projektová část s detailně popsanou přípravou, realizace a výstup výtvarných prací s využitím přírodních materiálů. Cílem práce je přiblížení práce s dětmi v rámci jejich mimoškolních aktivit ve školní družině se zaměřením na budování kladného vztahu k přírodě a využití přírodního materiálu v souvislosti s rukodělnou činností.

Klíčová slova

Školní družina, volný čas, klíčové kompetence, příroda, přírodní materiál, bezpečnost a hygiena práce, výtvarná výchova, environmentální výchova, projektová metoda, školní vzdělávací program, druhy přírodních materiálů, pomůcky a nástroje.

Abstract

My Bachelor work deals with the possibility of the use of natural resources within the frame of the creative art education of children inside the after-school club. I try to focus on familiarization with different variety of natural resources and its utilization in context of pastime activities, concretely inside the after-school club. In full details described preparation and realization of the creative expression and using of natural resources are the part of the project documentation. The aim of my work is approach to the work with children during out-of-school activities inside the after-school club, encourage and support the creation of the positive relation to the ecology and respectable behavior to the nature, as well as using of natural resources for handicraft art.

Key words

After-school club, leisure time, key competency, nature, natural resources, safety and hygiene at work, art education, environmental education, Project Method, school educational program, kinds of natural resources, aids and tools.

OBSAH

ÚVOD	8
1. TEORETICKÁ ČÁST	
1.1 Volný čas dětí.....	11
1.2 Co je školní družina.....	13
1.3 Druhy a obsah činností ve školní družině.....	16
1.4 Rukodělná zájmová činnost.....	18
1.5 Školní vzdělávací program ve školní družině.....	20
1.6 Výtvarná výchova ve školní družině se zaměřením na práci s přírodním materiálem.....	22
1.7 Klíčové kompetence.....	25
1.8 Přírodní materiál a druhy přírodních materiálů.....	28
1.9 Příprava vychovatele a dětí na zájmovou činnost s přírodním materiálem.....	31
1.10 Příprava materiálu a pomůcek, druhy nástrojů.....	32
1.11 Hygiena a bezpečnost při zájmových činnostech.....	33
2. PRAKTICKÁ ČÁST	
2.1 Příprava projektu, projektová metoda.....	36
2.2 Projekt „Podzimní dílny“.....	39
2.3 Náhrdelník a náramek z přírodních plodů.....	40
2.4 Larvičky z listů.....	43
2.5 Panáčky z listů neboli „Podzimáčky“.....	46
2.6 Dráčky ze sena a podzimních plodů.....	47
2.7 Ozdoby na větvičky z ovčího rouna.....	50
2.8 Malování na kameny.....	52
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	58

SEZNAM PŘÍLOH	60
PŘÍLOHA Č. 1	61
Příklad měsíčního plánu ve školní družině při Základní škole Čerčany	
PŘÍLOHA Č. 2	63
Příklad „Týdenní skladby zaměstnání“ ve školní družině při Základní škole Čerčany	
PŘÍLOHA Č. 3	64
Fotodokumentace ze zájmové rukodělné činnosti na projektu „Náhrdelníky a náramky z přírodních plodů“	
PŘÍLOHA Č. 4	67
Fotodokumentace ze zájmové rukodělné činnosti na projektu „Larvičky z listí“	
PŘÍLOHA Č. 5	68
Fotodokumentace ze zájmové rukodělné činnosti na projektu „Panáčky z listí neboli Podzimáčky“	
PŘÍLOHA Č. 6	70
Fotodokumentace ze zájmové rukodělné činnosti na projektu „Dráčky ze sena a podzimních plodů“	
PŘÍLOHA Č. 7	72
Fotodokumentace ze zájmové rukodělné činnosti na projektu „Ozdoby na větvičky z ovčího rouna“	
PŘÍLOHA Č. 8	76
Fotodokumentace ze zájmové rukodělné činnosti na projektu „Malování na kameny“	

"Takový je příští věk, jak jsou vychovááni příští jeho občané."

Jan Amos Komenský

ÚVOD

Ve své bakalářské práci se zaměřuji na výtvarnou výchovu ve školní družině s důrazem na práci s přírodním materiálem. Důvod je velmi prozaický – pracuji jako vychovatelka ve školní družině při Základní škole Čerčany. Čerčany jsou malebná vesnice, kterou protéká řeka Sázava a obklopují ji louky s hlubokými, smíšenými lesy. Tedy příroda je všude kolem a nabízí nám mnoho inspirace.

Bakalářská práce má dvě úrovně. V teoretické části zohledňuji informace, které čerpám z odborné literatury. Nejvíce mě ovlivnily dvě knižní publikace paní Jiřiny Pávkové, konkrétně *„Školní družina“* a *„Pedagogika volného času“*. K této odborné literatuře se často vracím i během své každodenní práce ve školní družině.

V praktické části aplikuji teoretické poznatky v praxi. Tato část se skládá z výtvarně-rukodělných projektů, na kterých pracovaly děti ze školní družiny při Základní škole Čerčany.

Ve školní družině se vychovatelé specializují na práci s dětmi mladšího školního věku, tedy s žáky prvního stupně základní školy. Podle Jiřiny Pávkové zajišťuje školní družina funkci zdravotní, sociální a také bezpečnost dětí v čase, kdy jsou jejich rodiče v zaměstnání. V současnosti některé děti tráví ve školní družině většinu svého volného času. V ranní družině jsou od 6:30 hod. do 7:45 hod., kdy je vychovatelka odvede

do školy. Ve třídě stráví 4 až 6 vyučovacích hodin a následně si je vychovatelka opět přebírá do své péče. Dítě je tak v odpolední školní družině od 11:30 do 16:45 (Uvedený příklad dle provozní doby školní družiny při ZŠ Čerčany.). Z toho tedy zcela jasně vyplývá, že některé děti tráví ve školní družině více času než ve škole nebo doma s rodinou.

Vzhledem k tomu, že školní družinu navštěvují děti od 1. – 4. třídy ZŠ, dochází tak k velkému věkovému rozpětí dětí ve družině. Tato skutečnost vyžaduje určitou specifickou práci a klade především vysoké nároky na vychovatele. A to jak na vzdělání v pedagogické oblasti, tak i na osobnostní předpoklady. Vychovatel musí být schopen zájmové činnosti plánovat tak, aby je mohl přizpůsobit aktuální situaci ve družině. Musí být schopen připravit a uspořádat materiál, pomůcky a hry s dostatečným předstihem tak, aby odpovídaly individuálním potřebám dětí v oddělení. Především však musí umět dětem naslouchat. Měl by být schopen vcítit se do potřeb každého dítěte.

Ve školní družině se snažím o prolínání výtvarné výchovy s výchovou environmentální. Učím děti přemýšlet a chápat v souvislostech a větším záběru. Tím, že propojuji výtvarnou výchovu s environmentální výchovou, dochází k odstranění bariér mezi těmito předměty. To je i jeden ze základních záměrů Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, které vydalo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy.

Usiluji o to, naučit děti objevovat a vnímat bohatství přírody. Pokouším se vést je k ohleduplnému vztahu k ní. Děti hravou formou seznamují s živou a neživou přírodou. Žáci se učí, jak třídit nejrůznější materiál, jak se chovat na vycházce v lese, poznávají stromy a rostliny apod. Důležitým aspektem při tvoření a vyrábění je, aby si děti vše vyzkoušely samy. K zájmovým činnostem využívám především zážitek jako prostředek výchovy a vzdělávání.

Tato bakalářská práce má několik cílů:

- seznámit s mimoškolním školským zařízením pro volný čas – školní družinou,
- definovat pojem volný čas dětí,
- specifikovat funkci výtvarné výchovy v zájmových činnostech a její využití ve spojení s přírodními materiály,
- charakterizovat způsobilosti potřebné pro budoucí život dětí, tzv. klíčové kompetence,
- seznámit s projektovou metodou, která je součástí plánování a přípravy mimoškolních zájmových činností,
- poukázat na nejruznější přírodní materiály v projektové části, upozornit na jejich využití v zájmové činnosti ve školní družině.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 VOLNÝ ČAS DĚTÍ

„Pod pojmem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Z hlediska dětí a mládeže nepatří do volného času vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a další časové ztráty. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče). Ale i z těchto činností si někdy lidé vytvoří svého koníčka, což je zřejmé např. ve vztahu k přípravě (i konzumaci) jídla.“ (J. Pávková, B. Hájek a B. Hofbauer, str. 15, 1999)¹

Volného času mají dnešní děti relativně mnoho. Současná doba a dnešní společnost je, řekla bych, velmi uspěchaná a povrchní. Rodiče pracují od časných do pozdních odpoledních hodin. Například více jak tři čtvrtiny rodičů dětí z naší školy dojíždí za zaměstnáním z Čerčan do Prahy. To znamená, že rodiče se skutečně domů vrací až v pozdních odpoledních hodinách a jsou bezpochyby natolik unaveni. Nemají na dítě čas, nejsou schopni mu naslouchat. Jsou rádi, když je dítě tzv. „neobtěžuje“. Je to alarmující a tristní realita naší „moderní“ doby. Dítě je tak de facto po celý den odkázáno samo na sebe. Měli bychom se více zamyslet nad tím, jak naše děti tráví svůj volný čas. Měli bychom se zajímat, zjišťovat, hovořit s dětmi. Projevovat jim svůj zájem o ně, naslouchat jim. Děti jsou přece odrazem naší společnosti.

---

¹PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.

Je samozřejmé, že na prvním místě je výchova záležitostí rodiny. Ale jaká je dnešní rodina? Obecně lze říci, že rodiče, aby uspokojili své potřeby a potřeby svých dětí, tráví veškerý čas v zaměstnání. Otázkou však je, jaké potřeby mají na mysli současní rodiče?

Díky svému povolání jsem každodenně konfrontována s následující představou rodičů o správném uspokojení potřeb svých dětí. Rodiče se domnívají, že nejpodstatnější je, když dítě zajistí materiálně. To znamená, že dítě je oblečeno podle poslední módy a vlastní veškeré dostupné elektronické vybavení (mobilní telefon, notebook, MP3 přehrávač apod.). Dalším znakem je skutečnost, že děti neumějí například vůbec chodit pěšky. Rodiče je všude vozí automobilem. Takto bych mohla pokračovat dál a dál. Rodiče tedy velmi pracují, aby své dítě materiálně zajistili. Bohužel jim pravá podstata jejich rodičovství zřejmě uniká.

Na zajištění volného času svých dětí tak nemají dostatek času. Druhou stránkou je situace, kdy rodiče naopak nemají dostatečné finanční prostředky. Nemohou tak ani potřebné vybavení (Náklady na pořízení některých pomůcek pro volnočasové aktivity jsou mnohdy finančně náročné.) svému dítěti zajistit.

Zde tedy přichází na řadu činnost školní družiny, školního klubu a nejrůznějších zájmových kroužků. Tyto instituce se pak, dle mého názoru, významně podílí na výchově dítěte. Kromě jiného eliminují míru rizika vzniku a rozvoje patologických jevů a zajišťují **pedagogické ovlivňování volnočasových aktivit**.

1.2 CO JE ŠKOLNÍ DRUŽINA

„Školní družina je školské zařízení výchovy mimo vyučování, jež je mezi ostatními zařízeními určenými pro volný čas dětí nejčtenější, zaměstnává nejvíce vychovatelů a jeho odděleními prošlo nejvíce dětí. Výchova je společenský proces, a tedy i výchovu ve školní družině je třeba chápat jako součást nutné společenské reprodukce, nikoli jako hlídání dětí – tj. pouhou sociální službu.“

(B. Hájek, 2007, str. 9)²

Školní družina je jedním z mnoha míst, kde mohou děti trávit svůj volný čas. Stává se tedy zákonitě součástí pedagogiky volného času. Družina je velmi specifická z pohledu nároků kladených na pedagogickou práci, potažmo na vychovatele. Dnes je kladen velký důraz, kromě odborných znalostí z psychologie a pedagogiky, také na osobnostní předpoklady, kterými by měl správný vychovatel disponovat.

Družina nabízí a zajišťuje dětem velkou škálu aktivit relaxací počínaje, nejruznějšími zájmovými činnostmi a přípravou na vyučování, konče. Důležité je, aby vychovatel při plánování těchto aktivit udržel vyvážený vztah mezi organizovanou a spontánní činností.

Do školní družiny dochází žáci 1. – 4. ročníku základní školy, kteří jsou přihlášení k pravidelné denní docházce. Nejčastějšími zájmovými činnostmi, které družina dětem nabízí, jsou například aktivity přírodovědné, společenskovední, estetické, sportovní, výtvarné a rukodělné činnosti. Součástí činností jsou také odpočinkové a rekreační činnosti, které by měly dítěti poskytnout prostor pro relaxaci po dopoledním vyučování. Z dalších činností ve školní družině bych také zmínila přípravu na vyučování, která probíhá formou nejruznějších didaktických her.

---

²HÁJEK, B. a PÁVKOVÁ J.: *Školní družina*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3

Školní družiny vykonávají svoji činnost pravidelně a každodenně. Správnými pedagogicko-výchovnými metodami ovlivňují zájmy dětí v jejich volném čase.

Výhody a funkce, které spatřuji v docházce dětí do školní družiny:

- vychovatelé jsou většinou s dětmi v pravidelném každodenním kontaktu,
- školní družiny navštěvují děti bez ohledu na sociální postavení rodiny,
- velmi významnou funkci spatřuji v každodenním styku vychovatele s rodiči (Například učitelé tuto příležitost nemají. Pedagog, pokud nenastane nějaký pedagogický či výchovný defekt, se s rodiči setkává pouze na třídních schůzkách.), osobně se snažím každý den s rodiči krátce pohovořit,
- další významnou funkci spatřuji i ve vztahu vychovatele s dětmi (Vzájemný vztah není tak formální jako např. vztah mezi vyučujícím a žákem. Vychovatel mnohdy odhalí skutečnosti v životě dítěte, kterých si pedagog během běžného vyučování jen stěží všimne.),
- školní družinu navštěvují děti od 1. – 4. třídy základní školy. Dochází tak k velkému věkovému rozpětí (Mladší děti se učí od starších, navzájem si pomáhají apod.), přičemž jednotlivé věkové stupně jsou velmi odlišné a mají velmi rozdílné nároky.

Ráda bych uvedla i některé současné problémy, které trápí vychovatele ve školních družinách. Dle mého názoru a vlastních zkušeností je jich poměrně dost. Dnešní družiny bojují především s nedostatkem finančních prostředků, prostoru a nedostatkem materiálního vybavení. Stále ještě zůstávají tato střediska pro mimoškolní vzdělávání opomíjena. Z osobní zkušenosti mohu uvést, že na prvním místě jsou vždy potřeby a požadavky školy. Poté přichází na řadu se svými potřebami školní družina.

Jako další a velmi zásadní problém shledávám skutečnost, že výsledky činností školních družin bývají velmi málo prezentovány na veřejnosti. Bohužel dodnes přetrvává názor, že školní družina plní pouze funkci sociální. Stále se setkáváme s přesvědčením, že vychovatelky zastávají funkci jakési „hlídačky“. Dohlíží, aby se děti nezranily, aby se včas vypravily na autobus či na vlak domů a aby došly včas do

zájmového kroužku v jiném mimoškolním zájmovém zařízení. Činnost školních družin tak zůstává stále na okraji zájmu společnosti, potažmo rodičů.

Osobně se snažím tuto nepříznivou realitu změnit. S rodiči jsem v každodenním kontaktu. Probíráme události, činnosti a veškeré dění ve školní družině. Snažím se rodiče „vtáhnout“ do činnosti družiny. Rodiče se zúčastňují společných zájmových činností, pořádáme nejrůznější společné akce, apod. Sami rodiče mají možnost kdykoliv mě kontaktovat osobně, telefonicky nebo e-mailem. Je to přínosné pro všechny zúčastněné.

Je však zřejmé, že je to dáno do jisté míry skutečností, že pracuji a žiji na vesnici. Sociální vztahy jsou zde méně anonymní a lidé jsou si blíží, více se znají. Oproti situaci ve velkých městech, kde lidé žijí ve stínu anonymity. I přesto jsem přesvědčena, že vždy to záleží na aktivitě a zájmu vychovatele, jaký vztah je schopen navázat s rodiči.

V posledních dvou letech se setkávám s rodiči, kteří při výběru základní školy kladou důraz jak na kvalitu výuky ve škole, tak i na to, jaká je kvalita a nabídka volnočasových aktivit ve školní družině.

Školní družina v Čerčanech

Kapacita školní družiny v Čerčanech je 90 dětí. Družina je rozdělena do tří oddělení. V současnosti mám ve svém oddělení 30 dětí ve věku od 6 do 8 let. Naše školní družina poskytuje dětem příjemné zázemí, plné porozumění. Důležitým znakem naší družiny je kladení důrazu na individuální potřeby dětí a respektování jejich osobnosti. Zájmové činnosti, kterým se spolu s dětmi věnujeme, jsou rozloženy do celého odpoledne. Ve družině začínáme společným obědem, odpočinkem a poté následují nejrůznější činnosti rukodělné, sportovní, výtvarné, pohybové atd. (Příklad „Týdenní skladby zaměstnání“ je přiložen v příloze č. 2.).

Naše školní družina vychází, při zájmových činnostech, ze svého školního vzdělávacího programu. Ve družině také vedeme pedagogickou dokumentaci, kterou stanovuje § 28 školského zákona. Tyto pedagogické dokumenty jsou samozřejmě menšího rozsahu ve srovnání s pedagogickou dokumentací, kterou vedou učitelé ve škole.

1.3 DRUHY A OBSAH ČINNOSTÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

„Činnost školní družiny navazuje specifickým způsobem na vzdělávací činnost základní školy. Není však přímým pokračováním vyučování, ani je nenahrazuje. Týdenní a denní rozvrh činností je sestaven tak, aby vyhovoval požadavkům duševní hygieny (střídání klidných a pohybově náročných činností, práce a odpočinku, organizovaných a spontánních činností apod.) Zároveň musí režim vytvářet dobré podmínky pro uskutečňování výchovných záměrů pedagogů. Přitom je nezbytné, aby vyhovoval i potřebám a zájmům dětí a respektoval jejich věkové zvláštnosti.“

(J. Pávková a kol., 1999, str. 120)³

Pravidelná forma všech činností ve školní družině musí být uvedena v tzv. „Týdenní skladbě zaměstnání“. Jedná se o organizované aktivity, do kterých můžeme zařadit také nejrozumnější zájmové kroužky např. (Příklad dle nabídky zájmových kroužků ZŠ Čerčany.) mladý zdravotník, dramatický kroužek, přírodovědný kroužek či matematické hry.

Zájmové kroužky jsou v současné době velice žádané. S nabídkou těchto zájmových aktivit přichází škola sama. Z vlastní zkušenosti musím dodat, že toto je jeden z faktorů, ke kterému rodiče přihlíží při výběru základní školy pro své dítě.

---

³ PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.

Současný trend tak předznamenává, že čím více zájmových útvarů škola nabízí, tím má větší úspěšnost co se týká počtu žáků přihlášených k základní školní docházce. Na rozdíl od ostatních škol, které volnočasových aktivit nabízejí podstatně méně.

Nepravidelná forma zahrnuje např. příležitostné akce, které školní družina sama pořádá. Mnohdy jsou určeny nejen dětem, ale i jejich rodičům. Při těchto činnostech pak dochází k bližšímu seznámení se vychovatele s rodiči. Rozvíjí se vzájemná komunikace. Jedná se např. o besedu s policisty, drakiádu nebo nejruznější výtvarná a rukodělná odpoledne. Na těchto společných akcích se mnohdy naučí něco nového nejen děti, ale také rodiče. Tyto činnosti nejsou zahrnuty do „Týdenní skladby zaměstnání“.

Osobně musím uvést, že nepravidelná forma činností je nesmírně důležitá. Vychovatel si, při těchto společných aktivitách může utvořit pohled na to, jak funguje vztah mezi rodičem a dítětem. Stejně tak si rodiče mohou vytvořit názor na to, jak vychovatel komunikuje a pracuje s dětmi. V naší školní družině jsou tato společná odpoledne velmi oblíbená, a to jak ze strany rodičů, tak i ze strany dětí. Také musím uvést, že je o ně nesmírný zájem a tak je velmi často pořádáme.

DRUHY ČINNOSTÍ:

- *odpočinkové činnosti*

Děti přicházejí do družiny většinou po obědě. Tedy v čase, kdy převažují činnosti odpočinkové, které by neměly být fyzicky ani psychicky náročné. Do odpočinkových činností zařazujeme např. četbu, společenské klidové hry, poslech audio nahrávek či vyprávění. Činnosti odpočinkové by měly probíhat dle výběru či přání dětí. Pokud vychovatel zvolí správnou činnost, kompenzuje tak dítěti zátěž, ke které dochází během dopoledního školního vyučování.

- *rekreační činnosti*

Pohybové aktivity v přírodě, sportovní hry na hřišti školní družiny, apod.

- *činnosti zájmové*
Uspokojují, rozvíjejí a usměrňují individuální potřeby a dovednosti dětí. Jsou cílené a konkrétní.
- *činnosti sebeobslužné*
Příkladem těchto činností je snaha vtisknout a prohlubovat hygienické, kulturní a sociální návyky.
- *činnosti veřejně prospěšné*
Do těchto činností bych zařadila např. ochranu životního prostředí nebo úpravu a udržování prostorů školní družiny.
- *příprava na vyučování*
Může mít dvě roviny, a to procvičování probraného učiva formu různých didaktických her (Vychovatel by měl být v kontaktu s vyučujícím pedagogem.), ale i vypracování domácích úkolů. V souvislosti s vypracováním domácích úkolů je nutné tuto skutečnost konzultovat s rodiči.

Ráda bych (viz. Kapitola 1.4) podrobněji rozebrala jednu ze zájmových činností, které se věnujeme ve školní družině. Jedná se konkrétně o **rukodělnou zájmovou činnost**. Tato zájmová činnost se, dle mého názoru, prolíná všemi činnostmi, kterým se ve družině věnujeme.

1.4 RUKODĚLNÁ ZÁJMOVÁ ČINNOST

V tomto věku zaujímá rukodělná zájmová činnost velmi významné místo ve vývoji dětské osobnosti. Pozitivně ovlivňuje dychtivost dětí po novém poznání, přispívá k realizaci a sebeuplatnění dítěte. Domnívám se, že je nesmírně důležitá i pro vytvoření radostné a tvořivé atmosféry ve třídě.

Význam rukodělné zájmové činnosti, zaměřené konkrétně na přírodní materiál spočívá zejména v rozvoji jemné motoriky, tvořivosti, trpělivosti, pečlivosti a exaktnosti. Současně také v rozvoji citu pro materiál, estetickém a prostorovém cítění. Snažím se podporovat dětskou přirozenou zvědavost a neustále podporovat zájem dětí o experimentování. Při práci s přírodním materiálem děti pracují jak samostatně, tak ve skupinkách. Dochází tak k rozvoji jejich sociálního učení a vzájemné komunikace.

„Prostřednictvím rukodělných činností získává dítě nové zkušenosti, praktické dovednosti, seznamuje se s novými pracovními postupy. Optimální stav může nastat, pokud dítě získá některé pracovní návyky – např. správné držení nástroje při práci, účelné uspořádání pracovního místa, šetření s materiálem, dodržování zásad bezpečnosti a hygieny při práci a úklidu po ukončení rukodělných činností, včetně mytí rukou po každé práci.“ (R. Dytrtová, 2007, str. 99)⁴

V současné době a v současném rozpoložení naší společnosti je, dle mého mínění, nesmírně důležité, aby si děti osvojily vztah k přírodě a aby byly schopné samy si něco vyrobit. Je nutné tento pozitivní vztah budovat již od samotného počátku a stále jej udržovat a nadále rozvíjet. Samozřejmě, že základem je výchova v rodině.

Svoji významnou roli ve výchově zcela jistě zaujímá také škola a mimoškolní zájmové kroužky. Mají významnou roli, a to jako další z mnoha socializačních činitelů, které na dítě působí. Výchova a vzdělávání jdou spolu tzv. ruku v ruce. Poznávání je pro děti jakýmsi nikdy nekončícím dobrodružstvím, které je motivuje a obohacuje.

---

⁴ HÁJEK, B a PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Školní družina*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3

1.5 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

Školní družina je, ze zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, součástí vzdělávacího procesu. A tak i ona při svých činnostech vychází z tzv. školního vzdělávacího programu.

Vytvoření školního vzdělávacího programu (ŠVP) má ve své kompetenci ředitel školy, který za něj odpovídá a zajišťuje jeho vydání a přístup k němu. Při tvorbě ŠVP musí ředitel školy vycházet z ustanovení § 5 odst. 2 a 3 školského zákona. ŠVP je samostatný, závazný dokument, který by měl být volně přístupný veřejnosti např. na internetových stránkách školy. ŠVP školní družiny je součástí ŠVP školy.

Školní vzdělávací program má svůj smysl a význam např.

- „Umožňuje vytvořit vlastní a jedinečný školní vzdělávací program a výrazně profilovat školské zařízení podle zájmů a potřeb,
- dává jedinečnou příležitost reagovat na změny,
- může být součástí celoživotního vzdělávání,
- umožňuje účastníkům získání a rozvoj klíčových a odborných kompetencí, může zvýšit prestiž školského zařízení,
- představuje ucelený propagační dokument,
- umožňuje stanovit, co bude školské zařízení dělat, jakých cílů chce dosáhnout, jak bude řízena jeho činnost, aby bylo dosaženo zvolených cílů a to co nejefektivnější cestou.“ (Heřmanová J., Macek M. a kol., str. 59, 2009)⁵

---

⁵ HEŘMANOVÁ J.; MACEK, M. a kol.: *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. Praha: NIDM, MŠMT, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9

Školní vzdělávací program je určen:

- „Účastníkům a jejich zákonným zástupcům, pro něž tento dokument může být náborovým materiálem a pozváním k účasti, nebo přihlášení účastníků,
- pedagogům, kteří podle něj budou pracovat,
- evaluačním orgánům, kteří podle nich budou činnost školského zařízení hodnotit (např. Česká školní inspekce),
- další širší veřejnosti, sponzorům apod.“ (Heřmanová J., Macek M., a kol., str. 59, 2009)⁶

Ve školní družině při Základní škole Čerčany vycházíme při tvorbě školního vzdělávacího programu z těchto pěti tematických okruhů:

Místo, kde žijeme

- Děti se učí poznávat své nejbližší okolí, hledají nové věci, učí se bezpečně se orientovat a pohybovat se ve svém okolí, apod.

Lidé kolem nás

- Děti si osvojují základy slušného chování a jednání, učí se vzájemné úctě a toleranci

Lidé a čas

- Děti se učí orientovat v čase, seznamují se s historií své rodiny a své obce.

Rozmanitost přírody

- Děti poznávají rozmanitost a změny, ke kterým dochází v přírodě v souvislosti se střídáním ročních období, učí se žít v souladu s přírodou a chránit ji.

Člověk a jeho zdraví

- Děti se seznamují s člověkem jako lidskou bytostí, vysvětlují si pojem denní režim, seznamují se s nemocemi, hovoří o prevenci a první pomoci, diskutují o pojmu zdraví.

---

⁶ HEŘMANOVÁ, J.; MACEK, M. a kol.: *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. Praha: NIDM, MŠMT, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9

1.6 VÝTVARNÁ VÝCHOVA VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ SE ZAMĚŘENÍM NA PRÁCI S PŘÍRODNÍM MATERIÁLEM

Výtvarná výchova je vzdělávací obor, který je součástí Rámcového vzdělávacího programu. **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání** je systém kurikulárních dokumentů, které vymezují závazné rámce vzdělávání v České republice.

Výtvarná výchova je založena na tvůrčích činnostech – kreativní tvorbě, vnímání a interpretaci, které umožňují rozvíjet a uplatnit vlastní vnímání dítěte, představivost, fantazii, prožívání, vcítění a myšlení. **Výtvarná výchova** používá k rozvoji tradiční, ale i nové prostředky a současně propojuje verbální vnímání, myšlení a cítění.

Mezi cíle výtvarné výchovy na školách a ve školních družinách patří především:

- *„Rozvíjení a kultivování citových a smyslových schopností vnímání a soustředěného pozorování,*
- *obnovování a rozvíjení smyslové i citové senzibility, kultivace a obohacování prožitků,*
- *obnovování a pěstování představivosti, imaginace a fantazie,*
- *probouzení a kultivace tvořivých osobitých reakcí na podněty a problémy,*
- *obnovování a obohacování citových i racionálně reflektovaných vztahů k sobě samému, k ostatním lidem a okolnímu světu,*
- *rozvíjení pozitivního vztahu ke kulturním hodnotám současnosti i minulosti, zvláště k jejich výtvarně estetickým aspektům,*
- *rozvíjení porozumění, tolerance i kritičnosti k projevům vlastním i ostatních lidí a zvláště k projevům výtvarné kultury a umění,*
- *kultivace výtvarných dovedností a schopností jako prostředků výtvarného vyjadřování.“* (Komrska T., Pastorová M., Šamšula P., 2001)⁷

---

⁷ KOMRSKA, T.; PASTOROVÁ, M.; ŠAMŠULA, P.: *Osnovy výtvarné výchovy pro 1. – 9. ročník VP Základní škola, Alternativa A*. 2001. http://is.muni.cz/th/174511/pedf_b/priloha_c._1_osnovy_vv_a.pdf

Jsem přesvědčena, že výtvarná výchova a praktické činnosti obecně umožňují dětem vyjádřit své pocity, schopnosti, představy, zkušenosti a myšlenky právě prostřednictvím tvůrčích aktivit. Výtvarná výchova přispívá ke kultivaci osobnosti dítěte. Tyto kreativní a tvořivé činnosti napomáhají dětem uplatňovat neverbální komunikaci, zlepšovat jemnou motoriku a získávat tak všestranné dovednosti. Současně rozvíjí tvořivost a vnímání k sobě samému i k okolnímu světu. Děti se učí mezi sebou vzájemně komunikovat.

Výtvarná výchova také vytváří příležitosti pro týmovou spolupráci a toleranci. Výtvarná výchova napomáhá utváření jejich postojů a hodnot. Dítě má možnost setkat se s nejrůznějšími technikami zpracování materiálů vhodných pro praktické činnosti. Osvojuje si tak nové dovednosti a získává nové zkušenosti, které jsou nepřenosné. Každý si je musí prožít sám. Každý obrázek, každý rukodělný výtvar je ojedinělým originálním dílem, které o dítěti i mnohé vypovídá.

V současném pojetí výtvarné výchovy je kladen důraz na poskytování prostoru pro práci, která děti aktivuje. Současně je podporován význam individuální i kooperativní výtvarné tvorby. Dítě bychom měli při jeho tvoření motivovat a velmi, velmi často chválit. Během zájmových výtvarných a rukodělných činností dochází také k vzájemnému propojení předmětu výtvarné výchovy s jinými obory např. prvoukou, historií, apod.

Výtvarná výchova rozvíjí a utváří klíčové kompetence. Například kompetence k učení, k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální a komunikace občanské a pracovní. Vychovatel může k upevňování a rozšiřování klíčových kompetencí využít následující postupy, kterými děti motivuje k hlubším zájmům o výtvarnou výchovu.

Postupy k upevňování a rozšiřování klíčových kompetencí:

- návštěvy výstav, besedy o umění
- vychovatel nabízí vhodné knižní publikace a reprodukce výtvarných děl
- vychovatel zprostředkovává dětem poznávání různých výtvarných technik a vhodných forem práce,
- vychovatel naslouchat děti naslouchat druhým a vnímat jejich výtvarné projevy druhých,
- vychovatel směřuje děti k tomu, aby se samy podílely na výzdobě školní družiny a okolí, ve kterém žijí.

Výtvarná výchova je nepochybně přímo propojena s environmentální výchovou, která je od 1. září 2007 povinná na všech základních a středních školách s povinnou školní docházkou.

„Environmentální výchova se zabývá poskytováním výchovy zaměřené na zlepšení nebo ochranu lidského životního prostředí. Environmentální výchova sleduje historické, politické, ekonomické a kulturní pohledy ovlivňující životní prostředí. Životní prostředí tak zahrnuje stavby, dálnice a námořní tankery a stejně tak i kojoty a borovice. Environmentální výchova studuje společenské a ekologické systémy pomocí analýz environmentálních problémů, řešením stávajících konfliktů a zabraňováním vzniku nových problémů. Vede k postojům, hodnotám a závazkům nezbytným pro vznik dlouhodobě udržitelné společnosti.“⁸ (Klimeš, L., str. 38, 2005)

Záměrně jsem uvedla propojení výtvarné výchovy s výchovou **environmentální**. Snažím se, aby děti poznávaly přírodu. Na společných vycházkách do blízkého okolí školy, které je velmi bohaté na přírodní materiály, pozorujeme a sbíráme nejružnější materiál, který nám příroda nabízí.

V souvislosti se spojením výtvarné a environmentální výchovy prohlubují děti svoje znalosti, dovednosti a rozvíjí klíčové kompetence.

---

⁸ KLIMEŠ, L.: *Slovník cizích slov*. Praha: SPN, 2005. ISBN: 978-80-7235-272-5

1.7 KLÍČOVÉ KOMPETENCE

„Cílem zájmového vzdělávání, z pozice účastníka, není jen osvojení poznatků a dovedností k naplnění volného času, ale i vytváření způsobilostí potřebných pro život nebo pro výkon povolání. Tento cíl se v české i zahraniční pedagogice a kurikulárních dokumentech označuje pojmem „kompetence“. Chápeme jím ohraničené struktury schopností a znalostí a s nimi související dovednosti, postoje a hodnotové orientace, které jsou předpokladem pro výkon absolventa zájmového vzdělávání ve vymezené činnosti (vyjadřují jeho způsobilost nebo schopnost něco dělat, jednat určitým způsobem.“ (Heřmanová J., Macek M. a kol, str. 55, 2009)⁹

„Mít kompetenci znamená, že člověk (žák) je vybaven celým složitým souborem vědomostí, dovedností a postojů, ve kterém je vše propojeno tak výhodně, že díky tomu člověk může úspěšně zvládnout úkoly a situace, do kterých se dostává ve studiu, v práci, v osobním životě. Mít určitou kompetenci znamená, že se dokážeme v určité přirozené situaci přiměřeně orientovat, provádět vhodné činnosti, zaujmout přínosný postoj.“ (VÚP, str. 7, 2007)¹⁰

Děti jsou sociální bytosti a jejich socializace je nesmírně důležitá pro jejich celý život. Potřebují navazovat vztahy, učit se rozvíjet kontakty s druhými a podněcovat k činnosti své okolí. Učí se postupně vyjadřovat své pocity a potřeby, poznávají význam vzájemné pomoci a ohleduplnosti či taktu. Rozvíjí schopnost reciproční komunikace s ostatními lidmi. Osvojují si způsoby řešení konfliktů, se kterými se setkávají.

---

⁹HEŘMANOVÁ J., MACEK, M. a kol.: *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. Praha: NIDM, MŠMT, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9

¹⁰KOLEKTIV AUTORŮ: *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. Výzkumný ústav pedagogický, Praha, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6

Kompetence obecně dělíme na klíčové a odborné. Klíčové kompetence jsou kompendiem požadavků na vzdělání. Stávají se současně souhrnem postojů, vědomostí a jsou všeobecně použitelné během celého života člověka. Na rozdíl od toho odborné kompetence vyjadřují profesní charakteristiku jedince a uplatňují se v jeho zaměstnání. Obě tyto kompetence se během našeho života navzájem doplňují a jsou spolu navzájem propojeny.

DRUHY KLÍČOVÝCH KOMPETENCÍ:

Kompetence k učení

- dítě chápe, že je nutné připravovat se průběžně na vyučování
- dítě se aktivně účastní didaktických her nebo různých výukových programů (např. na interaktivní tabuli nebo na počítači)
- dítě je schopno samostatně číst a roztřídit získané informace
- dítě umí hledat a používat encyklopedie, internet, apod.
- dítě pozoruje, samostatně experimentuje, je schopno výsledky zkoumání zhodnotit
- dítě poznává smysl a cíl učení, buduje si pozitivní vztah k učení do budoucna

Kompetence k řešení problémů

- dítě pozoruje dění a situace kolem sebe, vzniklé situace dokáže samo operativně řešit
- při řešení vzniklých situací využívá dítě logické postupy
- dítě dokončuje započaté činnosti, nepracuje na několika věcech najednou
- dítě rozumí tomu, že pokud problém nevyřeší, nedopracuje se nikdy ke konci
- vychovatel se snaží o to, aby si děti všímaly dění i problémů v jejich bezprostředním okolí
- vychovatel chce, aby děti pochopily, že vyhýbat se řešení nějakého problému nemá smysl a naopak, že samy mohou svými schopnostmi situaci výrazně ovlivnit
- současně se vychovatel snaží naučit dítě, aby bylo schopno obhájit své rozhodnutí a uvědomit si odpovědnost za svá rozhodnutí

Kompetence komunikativní

- dítě je schopno porozumět textům
- dítě využívá ke své činnosti informační a komunikační prostředky i technologie, pomocí kterých komunikuje se svým okolím
- dítě je schopno zformulovat a vyjádřit své myšlenky a názory v logickém sledu
- dítě se vyjadřuje srozumitelně, výstižně v souvislé, kultivované mluvené i v písemné formě
- vychovatel klade důraz na vhodnou verbální a neverbální komunikaci dětí mezi sebou, současně dohlíží, aby děti byly schopny vhodně komunikovat i s dospělými osobami

Kompetence sociální a interpersonální

- dítě je schopno empatie k ostatním,
- aktivně se podílí na skupinové práci a dobré atmosféře ve skupině
- dítě přispívá k upevňování a rozvíjení mezilidských vztahů
- pokud vznikne situace, při které je nutné poskytnout pomoc – dítě je schopno pomoci

Kompetence občanské

- dítě se podílí na eliminaci negativních situací a jevů ve školní družině
- dítě respektuje odlišný názor lidí kolem sebe
- dítě rozumí a dodržuje zákony, na nichž jsou založeny společenská pravidla a normy
- dítě se chová zodpovědně na všech akcích pořádaných školou a školní družinou (a nejen na nich), neničí vybavení apod.

Kompetence pracovní

- dítě si osvojilo schopnost pracovat s různými materiály
- dítě realizuje pokusy a udržuje pořádek na pracovním místě,
- dítě se připravuje samostatně (Je schopno připravit si i jednoduché pomůcky k jednotlivým činnostem.)
- dítě dodržuje zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při pracovních činnostech
- seznamuje se s druhy lidské činnosti, uvědomuje si výsledky a význam těchto činností pro ostatní lidi.

1.8 PŘÍRODNÍ MATERIÁL A DRUHY PŘÍRODNÍCH MATERIÁLŮ

PŘÍRODA

„Příroda jsou fyzické vlastnosti okolního světa nebo lidského těla, které nejsou výsledkem lidského zásahu. Jev nebo situaci můžeme označit jako „přirozené“, jestliže k nim dochází nezávisle na lidech. Naše životní prostředí už do značné míry ztratilo svůj přirozený charakter, protože do něj nejrozličnějším způsobem zasahujeme.“

(A. Giddens, str. 552, 1999)¹¹

Příroda je všude kolem nás. Zcela jistě víme, že člověk a příroda jsou propojeni. Člověk by se měl do přírody často vracet a čerpat z ní. Příroda je plná nejrůznějších podnětů, které rozvíjí a kultivují naši osobnost. Má blahodárný vliv na naše city, pocity, podněcuje naši fantazii, má vliv na naše duševní a fyzické zdraví V neposlední řadě má také funkci terapeutickou.

---

¹¹ GIDDENS, A.: *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4

PŘÍRODNÍ MATERIÁL

Přírodní materiál je, dle mého názoru, velmi rozsáhlý pojem. Co do něho můžeme zahrnout? Osobně se domnívám, že do přírodního materiálu lze zařadit vše, co vytvořila příroda a na čem se nepodílela lidská ruka. Přírodního materiálu je všude kolem nás mnoho. Stačí se tedy jen rozhlédnout a popustit uzdu své fantazie při jeho objevování a následném zpracovávání.

Přírodní materiál je snadno dostupný a nabízí nekonečné množství zpracování a následného využití v praktických činnostech. Myslím si, že z mnoha funkcí, které plní je jedna zcela zásadní. Podněcuje a rozvíjí dětskou fantazii. Přírodní materiál je pro děti nesmírně důležitým prvkem při jejich osobním rozvoji a rozvoji jejich kreativního ducha. Úzký kontakt s přírodou je nezbytnou součástí jejich života. Pokud se nám podaří, aby si dítě utvořilo kladný vztah k přírodě, mnohem snáze si pak dítě vytvoří i pozitivní vztah nejen k sobě samému, ale také ke svému okolí.

Velmi významnou roli naplňuje přírodní materiál při práci s hendikepovanými dětmi. V naší republice bylo založeno mnoho chráněných dílen specializujících se na využití přírodních materiálů při práci s hendikepovanými dětmi a klienty. Díky přírodním materiálům a klidné atmosféře v těchto společenstvích je naplněna, kromě jiného, i funkce terapeutická.

Jsem přesvědčena, že je nutné zmínit se, v této bakalářské práci, především o druzích přírodních materiálů. Přírodní materiály bychom mohli rozdělit na rostlinné, živočišné a neživé materiály.

Mezi přírodní rostlinné materiály řadíme větvičky stromů a keřů, dřívka, listy. Také nejrůznější plody např. šišky, žaludy, kaštiny, lískové oříšky, ale i kůru, slámu, kukuřičné šustí, lýko, mech, usušené květiny, usušené traviny, korek, dřevo, kůru, suché květy, šípky, jeřabiny, pecky, nažky nebo např. makovice či obiloviny.

Z živočišných přírodních materiálů bych uvedla např. ovčí rouno či včelí vosk, mušle, různé skořápky a ulity.

Jako poslední bych zmínila neživé přírodní materiály, což jsou například kameny.

Výhodu přírodního materiálu spatřuji také ve finanční nenáročnosti a snadné dostupnosti. Mnozí rodiče v současné době často nemají takové finanční prostředky, aby mohli dětem zakoupit určité, mnohdy finančně velmi náročné, materiály. A tak vzhůru do přírody!

Příroda nám nabízí mnoho přírodního materiálu, který se nachází kolem nás. Potom je již na nás samotných, jak zapojíme svoji fantazii a vydáme se za nikdy nekončícím dobrodružstvím objevování a tvořením. Děti samotné jsou fascinovány již skutečností, že si vše mohou osahat.

Na závěr si neodpustím zmínit osobní přání, abychom se pokusili zachovat přírodu nejen pro naše děti, ale především pro budoucí generace.

1.9 PŘÍPRAVA VYCHOVATELE A DĚTÍ NA ZÁJMOVOU ČINNOST S PŘÍRODNÍM MATERIÁLEM

Děti velmi rády pracují s přírodním materiálem, protože si jej mohou osahat a to je pro ně nesmírně důležité. Domnívám se, že tato zájmová činnost nabízí mnoho možností, jak se nejprve seznámit s jednotlivými přírodními materiály a poté z nich i něco zajímavého vyrobit. Při tomto tvoření si děti také osvojí nejrůznější zajímavé pracovní postupy.

Při tvorbě s dětmi bychom neměli zapomínat na motivaci. Ta je, dle mého názoru, nesmírně důležitá pro jejich další tvoření. Je vhodné, při seznamování s daným tématem, využít pro inspiraci výlety do přírody, do muzeí, do ZOO. Zároveň můžeme uplatnit různé obrázky, hry, rýmy či články z knížek, encyklopedií a probudit tak dětskou fantazii, zájem a děti motivovat. S dětmi často navštěvujeme nejrůznější tematické výstavy, kde se všechny děti inspirují a současně se zajímají o nové techniky zpracovávání přírodního materiálu.

Na procházkách do přírody s dětmi často sbíráme nejrůznější přírodniny. O tom, co jsme nasbírali, pak společně hovoříme a plánujeme, co vše vyrobíme. Dle vlastních zkušeností je velmi vhodné připravit si, na začátku školního roku, přehled materiálů a s předstihem jej shromažďovat. Je také důležité připravit si plán práce tzv. „Tematický plán“ (Příklad plánu na měsíc říjen uvádím v příloze č. 1.).

S drobným přírodním materiálem můžeme zpočátku nacvičovat navlékání, propichování, stříhání, otiskování, lisování, slepování či svazování. Později můžeme také tvořit nejrůznější koláže, figurky, ozdoby do vlasů či korále a náramky, závěsné dekorace či ozdoby.

1.10 PŘÍPRAVA MATERIÁLU A POMŮCEK, DRUHY NÁSTROJŮ

Nedílnou součástí tvoření je nesporně příprava vhodného materiálu, pomůcek, nástrojů a také prostředí a pracovní plochy.

Důležitou součástí jsou, při práci s přírodními materiály, pomůcky i různé nástroje např. lepicí (nebo také tavicí) pistole.

Žáci by měli mít dostatek místa, aby si mohli vše připravit (Rozvrhnout prostor pro tvoření, umístit nástroje a materiál apod.). Prostor je pro tvoření nesmírně důležitý i z pohledu dodržování správných zásad bezpečnosti při tvoření. Při správném dodržení vzdálenosti mezi dětmi tak eliminujeme riziko nějakého zranění, ke kterému může dojít např. při práci s jehlou či nůžkami. Uspořádání a umístění pracovní plochy by mělo odpovídat konkrétní zájmové činnosti. Ve většině školních družin tvoří pracovní plochu obyčejná školní lavice potažená ubrusem z umělé hmoty.

Velkým a zásadním problémem dnešních školních družin je prostor. Prostory vymezené pro školní družiny jsou rozměrově zcela nevyhovující. Jak jsem již uvedla, kapacita oddělení je 30 dětí. To tedy v praxi znamená mnoho dětí na malém prostoru. A tak, abychom při rukodělných tvořivých činnostech dodrželi hygienické a bezpečnostní požadavky, měli bychom pracovat s menší skupinkou dětí z oddělení. Samozřejmě tak, aby se postupně vystřídal všechny děti.

Nástroj je nezbytná součást výrobního procesu. Bez nástrojů bychom asi jen velmi těžko pracovali a tvořili. Nástroj používáme jako pomůcku nebo prostředek. Umožňují nám měnit tvary a velikosti materiálu, ze kterého tvoříme, aby vznikl požadovaný produkt.

Příklady nástrojů a pomůcek:

- nůžky (se zaoblenými čepeli, odpovídající počtu žáků)
- jehly (s tupou špičkou) nebo speciální jehly např. na filcování
- rezná nit, provázky různých délek a šířek
- lepidlo (nejlépe Herkules)
- drátky, stuhy, lýko
- pastelky, fixy a voskovky
- lepicí pistole (Přístroj zapojovaný do elektrické zásuvky. Po uvedení do provozu roztaví lepidlo z pevných tyčinek na tekoucí hmotu. Tato pak rychle tuhne a velice dobře drží. Práce s lepicí pistolí je velmi jednoduchá. Z vlastní zkušenosti musím uvést, že je lepší, když s pistolí pracuje vychovatel v souvislosti s bezpečností a věkem dětí. Děti se však mohou, prostřednictvím vychovatele, seznámit s tímto přístrojem, se kterým budou v budoucnosti jistě pracovat samy.)
- temperové barvy, akrylové barvy, lesklé laky
- štětec, kelímek

1.11 HYGIENA A BEZPEČNOST PŘI ZÁJMOVÝCH ČINNOSTECH

Školská zařízení, potažmo školní družina, jsou povinna přizpůsobit svoji činnost fyziologickým potřebám dětí. Vychovatelé ve školní družině jsou povinni vytvářet správné a bezpečné podmínky pro rozvoj dětských dovedností a schopností.

Současně musí předcházet vzniku sociálně patologických jevů. Práce s přírodním materiálem je, dle mého názoru, jedna z aktivit, která tyto podmínky zcela naplňuje za předpokladu, že bude dodržena bezpečnost a hygiena práce.

Při vzdělávacím procesu jsou školská zařízení povinna, dle zákona, zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí. Při plnění této povinnosti lze vycházet z metodického pokynu MŠMT č.j. :37014/2005-25. Každé školské zařízení, tedy i školní družina, musí mít jasně definovaný vnitřní řád. Vnitřní řád vyhotovuje ředitel školského zařízení a jsou v něm jasně vymezeny povinnosti a práva pedagogů, žáků a jejich zákonných zástupců.

Dodržování zásad **hygieny a bezpečnosti** při práci je velice podstatné. Každý vychovatel neustálým opakováním požadavků a pravidel týkajících se bezpečnosti a hygieny chrání děti před zraněním či poškozením zdraví.

Dle mých vlastních zkušeností je nezbytně nutné, před jakoukoliv zájmovou činností děti na tato pravidla neustále upozorňovat. V naší školní družině jsme si s dětmi sestavili důležité zásady práce s názvem „Deset nejdůležitějších pravidel hygieny a bezpečnosti ve školní družině“. Děti si tato pravidla velmi brzy osvojí a stanou se pro ně zcela přirozenými. Stejně tak si uvědomují, že jiná pravidla dodržování bezpečnosti a hygieny platí např. pro pohybové hry a jiná pravidla např. pro práci s papírem či přírodními materiály.

Při práci s dětmi bychom měli dodržovat tyto zásady:

- prostory, ve kterých se děti pohybují, by měly být bezpečné a dostatečně prostorné, měly by odpovídat druhu činností, které v nich děti provozují (základním předpisem je vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých)
- samostatnou kapitolou jsou špičaté předměty (např. jehly, špendlíky), děti by měly při manipulaci sedět a pracovat tak, aby neohrozily sebe ani ostatní (např. nedávat tyto předměty do blízkosti obličeje apod.)
- nůžky (s oblou čepelí) podáváme vždy rukojetí napřed, děti musí dodržovat při stříhání dostatečnou vzdálenost mezi sebou navzájem

- důležitý je také výběr přírodního materiálu – jedovaté plody při práci s dětmi rozhodně nepoužíváme
- děti nesmí materiál konzumovat
- k často používané pomůcce při kreativním tvoření patří bezesporu lepidlo, klademe důraz na používání správného typu lepidla (např. při práci se dřevem používat lepidlo na dřevo apod.), je také velmi vhodné větrat a děti by si měly častěji umývat ruce, měly by být poučeny o tom, že lepidlo se nekonzumuje
- při práci s noži, dlátky a podobnými předměty by děti neměly chodit, manipulaci s těmito pomůckami by měl u menších dětí zajišťovat raději vychovatel, stejně tak jako práci s tavicí pistolí
- při práci s tavicí pistolí je nutné zajistit její bezpečné odkládání, aby nedošlo k vzniku popálenin
- po skončení činnosti je nutné umýt pracovní místo, popř. podložku a ostatní pomůcky
- nakonec by si děti měly umýt ruce

Z vlastní zkušenosti musím uvést, že je dobré, když si výrobek vychovatel nejprve vytvoří sám. Promyslí a vyzkouší všechny postupy, pomůcky a materiály. Je potom schopen zabránit případným nebezpečným situacím, které mohou nastat, při vlastní společné zájmové činnosti s dětmi. Velkou výhodou spatřuji i v tom, že vychovatel získá představu o časovém rozložení práce na výrobku.

„Šikovnost rukou se mění v šikovnost myšlení.“

Jan Amos Komenský

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 PŘÍPRAVA PROJEKTU, PROJEKTOVÁ METODA

„Projekt je komplexní úkol (problém), spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou i praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu (výstupu) projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti.“ (Kratochvílová, 2006, str. 36) ¹²

Projekt a projektová metoda jsou v současnosti velmi oblíbenou záležitostí. S projektovou metodou se dnes setkáváme již na většině základních škol. I v mimoškolní zájmové činnosti je tato metoda hojně využívána. Velmi oblíbená je hlavně u rodičů. Kladu si otázku proč tomu tak je? Proč je tato metoda u rodičů tak oblíbená? Dle mého názoru je to dáno dobou, stavem a potřebami společnosti. Několikrát jsem vyslechla rozhovor maminek, které se navzájem „chlubily“, že jejich dcera či syn pracuje ve škole na projektu. Jak si však stojí projektová metoda mezi pedagogy? Názory se liší. Většina pedagogů v naší škole stále upřednostňuje metodu frontální výuky. Tedy forma výuky, kdy se interakce uskutečňuje mezi učitelem a celou třídou. Na základě malé ankety mezi členy našeho pedagogického sboru jsem zjistila, že je projektová metoda zatím pouze akceptována. Většina pedagogů vychází při své práci z frontální metody. Občas některý z pedagogů propojí frontální metodu s prací skupinovou. Pokud jsem se setkala s projektem v rámci vyučování, byl to

---

¹² KRATOCHVÍLOVÁ, J.: *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Pedagogická fakulta MU, 2006. ISBN 80-210-4142-0.

nárazový projekt a většinou byl součástí například cvičení v přírodě. Lze ostatně říci, že podobně jako všechny metody má i tato projektová metoda svá pozitiva i negativa.

Výhodou projektové metody je jistě skutečnost, že dítě pracuje na projektu ve skupině a že se na něm podílí od začátku až do konce. Dochází tak zcela jistě k rozvoji několika kompetencí najednou. Rozvíjí se kompetence k učení, kompetence komunikativní, kompetence k řešení úkolů, kompetence sociální a personální. Důležité je, aby dítě bylo nejprve seznámeno s předmětem zkoumání. Pedagog může dítěti doporučit návrhy, jak problém případně řešit a především žáka seznámit s cílem projektu. Projekt je tedy jasně specifikovaný a probíhá v přesně určených fázích: **podnět – plánování – realizace – hodnocení.**

Klady a zápory projektu lze charakterizovat, dle mého názoru, ze dvou pohledů. Z pohledu žáka a z pohledu pedagoga. Z pohledu žáka: umožňuje dítěti zapojit se do projektu podle svých individuálních možností. Dítě se cítí být důležitou součástí skupiny, cítí se být zodpovědné na výsledné činnosti či na konečné podobě výrobku. Rozvíjí samostatné myšlení a komunikativní schopnosti. Práce na dobře připraveném projektu především podněcuje dětskou fantazii. Je však podstatné, aby si pedagog uvědomil, že při vlastní práci dětí na projektu plní pouze roli rádce, moderátora či pozorovatele.

Z pohledu pedagoga kladou projekty velké nároky na přípravu. Pedagog musí projekt řádně promyslet do všech detailů. Musí zvládnout organizaci prostoru i času a přípravu pomůcek. Velmi náročná je tato metoda pro začínajícího pedagoga, který ještě nemá dostatek zkušeností. Jako pozitivní shledávám skutečnost, že se pedagog naučí vyhledávat a pracovat s novými informacemi, které příprava projektu vyžaduje. Dochází tak k dalšímu sebevzdělávání, které je v pedagogické činnosti nesmírně důležité.

Hana Kasíková ve své knize *„Kooperativní učení, kooperativní škola“* uvádí, že je nutné udělat si nejprve pořádek v pojmech a specifikovat klady a zápory skupinové práce.

„Klady skupinové práce

- *zvyšší se aktivita při učení,*
- *do práce se zapojí více žáků, včetně pomalejších,*
- *žák před spolužáky snadněji přizná, co neví,*
- *vyjadřování je přirozenější,*
- *žáci přebírají odpovědnost za učení včetně chyb,*
- *žáci mají větší zájem o úkoly,*
- *žáci si do určité míry mohou volit tempo práce,*
- *ve skupině se přirozeně porovnávají postupy řešení,*
- *žáci se učí komunikativním dovednostem,*
- *žáci se učí organizaci práce,*
- *zvyšuje se sebevědomí žáků,*
- *zvyšuje se frekvence úspěšnosti činnosti,*
- *zvyšuje se samostatnost žáků,*
- *žáci ztrácejí zábrany. “ (Kasíková, 2010, str. 19 a 20)¹³*

„Úskalí skupinové práce

- *žáci ve skupině nepracují rovnoměrně – jsou tu tahouni a ti, kteří se vezou,*
- *ve skupinové práci se nedá počítat se systematičností,*
- *žáci si nedovedou organizovat práci,*
- *skupiny jsou příliš hlučné, žáci se překřikují,*
- *odbíhání od zadaného úkolu,*
- *ti talentovanější se trumfují a přestávají se starat o zbytek skupiny,*
- *je to způsob práce, který vyžaduje náročnou přípravu.“*
(Kasíková, 2010, str. 19 a 20)¹⁴

---

¹³ KASÍKOVÁ, H.: *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-712-1

2.2 PROJEKT „PODZIMNÍ DÍLNY“

Při plánování a vlastní činnosti ve školní družině vycházím především z projektové metody. Domnívám se, že právě pro mimoškolní zájmové vzdělávání jsou projekty a projektová metoda velmi vhodnou formou, ze které lze vycházet při plánování a přípravě zájmových činností. Jana Kratochvílová, mimo jiné, tvrdí, že projekt má zaměstnávat srdce, hlavu – myšlení a ruce. Tuto skutečnost jsem si osobně ověřila při rukodělné zájmové činnosti ve školní družině.

Myslím si, že jedno z „nejplodnějších“ ročních období, v souvislosti s nabízeným množstvím přírodních materiálů, je podzim. Podzim je roční období, které nám poskytuje nepřeberné množství přírodních materiálů vhodných pro rukodělnou zájmovou činnost. Jedná se o velmi specifické období, které je charakteristické svými teplými barvami a měkkým světlem. Je to období, kdy si můžeme, ještě před nadcházející zimou, dopřát sluníčka, slunečnic, šípků, kaštanů, dýní, ale i hub a dalšího bohatství, které nám podzimní příroda ještě nabízí.

Pro svoji bakalářskou práci jsem zvolila projekty v rámci tzv. „Podzimních dílen“, které každoročně v naší školní družině pořádáme. Projekty jsou koncipovány s ohledem na věk, motorické schopnosti a individuální zvláštnosti dětí v první a druhé třídě základní školy.

Při práci ve školní družině vycházím ze školního vzdělávacího programu školní družiny, který je součástí školního vzdělávacího programu naší Základní školy Čerčany s názvem „*Naše budoucnost*“.

---

¹⁴ KASÍKOVÁ, H.: *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-712-1

Pro „Podzimní díly“ využíváme především přírodní materiál – šípky, listy nejružnějších tvarů a velikostí, kaštany, jehličí, mech, usušené švestky, rozinky, apod. Přírodní materiál vždy sbíráme v rámci vycházek do přírody, které s dětmi pravidelně podnikáme.

2.3 NÁHRDELNÍK A NÁRAMEK Z PŘÍRODNÍCH PLODŮ

Příklad výrobku z rostlinného přírodního materiálu

Děti, obzvláště dívky, se moc rády zdobí. Chlapci zase rádi něco tvoří a tak je tento projekt velmi vhodný pro všechny děti. Důležitý je materiál. Spolu s dětmi jsme nejprve na procházce po okolí školy nasbírali šípky, jeřabiny a malé lístečky. Hovořili jsme o tom, jak se příroda s přicházejícím podzimem mění. Vysvětlili jsme si, na co jsou dobré šípky, na co můžeme využít z jeřabiny. Zmínili jsme se o tom, že tyto přírodniny můžeme využít nejen ke kreativnímu tvoření, ale např. také ke konzumaci. Samozřejmě za dodržení určitých předpokladů správného zpracování a tepelné úpravy.

Děti při sbírání používaly rukavice, aby si neporanily ruce o šípkové keře.

Na počátku je nezbytně nutné poučit děti o bezpečnosti při práci. O tom, jak správně a bezpečně pracovat s jehlou.

Materiál a pomůcky:

- šípky
- jeřabiny
- malé lístky
- barevné lýko
- jehla s tupou špičkou
- vlasec nebo rezná nit
- nůžky

Postup:

Připravíme si pracovní plochu. Na stůl si rozložíme materiál a pomůcky.

Nejprve navlékneme do jehly nit či vlasec a poté postupně navlékáme a střídáme jednotlivé druhy plodů s listím. Měkké plody jako např. šípky či jeřabiny jdou navlékat snadno, což je pro děti velmi podstatné. Necháme dostatečně dlouhé konce nitě, abychom je mohli, po dokončení náramku, svázat.

Hotové náramky můžeme dozdobit barevným lýkem, ze kterého lze uvázat například mašličku na konci náhrdelníku.

Náhrdelníky a náramky mohou děti obdarovat maminku. My jsme je využili k tomu, abychom se ozdobili při ztvárnění pohádky o Šípkové Růžence. Tyto výtvary nemají trvalý charakter. Šípky i jeřabiny brzy shnijí.

Zhodnocení projektu:

Děti s nadšením sbíraly plody na procházce v okolí školy. Procházku jsme spojili s povídáním o přírodě. Vysvětlili jsme si, jak plody sbírat a poté je zpracovávat a uchovávat např. sušit a lisovat. Hovořili jsme také o tom, jak se chránit, abychom se neporanili o šípkové keře. Šípek a šípkový keř u dětí asocioval vzpomínku na pohádku O Šípkové Růžence. Tuto situaci jsme později využili v klubovně školní družiny a s hotovými náhrdelníky jsme si zahráli pohádku, kterou děti nazvaly „*Růženka z Čerčan*“.

Náhrdelníky a náramky se velmi povedly všem dětem. Navzájem se neustále předháněly v nejrůznějších kombinacích přírodnin. Obecně mohu konstatovat, že tento projekt byl náročnější v souvislosti s použitými pomůckami a především dodržení bezpečnosti. Děti musely být obzvlášť opatrné při manipulaci s jehlou.

Projekt jsem koncipovala pro žáky první i druhé třídy. Žáci druhého ročníku mají již vyvinutější jemnou motoriku a více dbají bezpečnosti při práci než žáci první třídy. Při práci na tomto projektu děti navzájem velmi dobře komunikovaly a spolupracovaly. Docházelo tak k rozvoji několika kompetencí najednou, konkrétně kompetence komunikativní, kompetence sociální a interpersonální a kompetence k učení.

Obrázek č. 1: Náramky z šípků a jeřabin

Autor: Dívky ze školní družiny při ZŠ Čerčany, 7 let

Foto: Petra Kaprálková

2.4 LARVIČKY Z LISTÍ

Příklad výrobku z rostlinného přírodního materiálu.

Při výběru námětu tohoto projektu jsem se volně inspirovala v Mateřské školce (dále MŠ) Čerčany, se kterou naše školní družina úzce spolupracuje. Navzájem si s pedagožkami z čerčanské MŠ předáváme nové zkušenosti, znalosti, náměty a poznatky týkající se zájmových činností a využití nejrůznějších materiálů.

Materiál a pomůcky:

Opět jsme se vydali na procházku po malebném okolí naší školy. Tyto procházky nám umožňují seznamovat se s přírodou kolem nás a s přírodními materiály, na které je velmi bohatá. Vycházky jsou pro děti důležité i z toho pohledu, že se naučily orientovat v prostředí, ve kterém žijí.

Obrázek č. 2: Výroba „Larviček z listí“

Autoři: Děti ze školní družiny při ZŠ Čerčany, 6 a 8 let

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 3:

Vycházka do přírody,
Sběr přírodních materiálů,
Děti ze školní družiny při
ZŠ Čerčany

Foto: Petra Kaprálková

Nasbírali jsme listy přiměřené velikosti. Nejlépe je sbírat listy téměř shodné velikosti a menší listy pak použít na dokončení ocasu larvičky. Dále jsme potřebovali papír, vodové barvy, voskovky nebo pastelky, špejle, šípky, karton bílé čtvrtky nebo tvrdý barevný karton, nůžky, lepidlo, barevné drátky.

Postup:

Základem pro jakoukoliv pracovní zájmovou činnost je správně připravená pracovní plocha, která by měla být dostatečně velká pro konkrétní zájmovou činnost. Současně by měla být omyvatelná. Poté si připravíme všechny pomůcky a materiál. Nejprve si srovnáme několik listů za sebou a navlékneme je na špejli. Některé děti rovnaly řapíky nejrůznějšími směry.

Ke konci používáme stále menší listy, kterými zakončíme ocásek larvičky. Larvičku pak ukončíme např. šípkiem, aby nám listy ze špejle nesklouzly.

Vyrobíme hlavu – z bílé čtvrtky nebo z barevného kartonu vystřihneme hlavu (kulatou, nebo šišatou), vybarvíme (vodovými barvami nebo voskovkami), domalujeme obličej pastelkami (oči, ústa, obočí, apod.) a navlékneme na špejli. Poté navlékneme šípek nebo jeřabinu, která nám poslouží jako nos a současně zabrání tomu, aby hlava ze špejle sklouzla. Na tykadla můžeme použít jehličí borovice, které

přilepíme k papírové hlavě nebo barevné drátky. Z vlastní zkušenosti se však vždy snažím, aby děti nekombovaly přírodní materiál s umělými materiály.

Zhodnocení projektu:

Práce na tomto projektu byla časově náročnější. Děti pracovaly nejen s přírodním materiálem, ale využívaly i vodové barvy, pastelky a voskovky. Obecně však mohu konstatovat, že tento projekt byl z těch snazších a nekladal vysoké nároky na jemnou motoriku. Společně s dětmi jsme pak vyhodnotili, jak se nám práce podařila. Vyhlásili jsme soutěž o největší, nejmenší a nejdelší larvičku.

Důležitou součástí tohoto projektu bylo pozorování a orientace v přírodě. Současně děti určovaly listy a stromy, které k sobě patří. Hovořili jsme o tom, jak se chovat ke stromům a keřům a proč jsou tak důležité nejen pro zvířata, ale i pro nás.

Při práci na tomto projektu jsem využila metodu pozorování. Děti rozvíjely kompetenci komunikativní, interpersonální a sociální (Děti pracovaly v malých skupinkách.) a kompetenci k učení.

Obrázek č. 4: „Larvičky z listů“

Autoři: Děti ze školní družiny při ZŠ Čerčany, (6 a 7 let)

Foto: Petra Kaprálková

2.5 PANÁČCI Z LISTÍ NEBOLI „PODZIMÁČCI“

Příklad výrobku z rostlinného přírodního materiálu.

Materiál a pomůcky:

- listy nejrůznějších velikostí a druhů
- mech
- různé plody např. z dubu, šípku nebo jeřabin
- bílá čtvrtka
- lepidlo
- obyčejná tužka

Obrázek č. 5: „Panáček Podzimáček

Autor: Dívka ze školní družiny při ZŠ

Čerčany, 6 let

Foto: Petra Kaprálková

Postup:

Na bílou čtvrtku namalujeme obličej nebo obry těla panáčka obyčejnou tužkou. Jednotlivé části panáčkovy tělíčka dotvoříme přírodními materiály. Na vlasy použijeme mech, na ruce listy, na oči, nos a ústa jeřabiny nebo šípky. Fantazii se meze nekladou. Je dobré, aby si děti nejprve panáčka na čtvrtce rozvrhly. A současně promyslely, jaké listy a plody použijí. Poté již jednotlivé listy, mech a plody potřeme lepidlem a přilepíme na bílou čtvrtku.

Zhodnocení projektu:

Domnívám se, že tento projekt byl nejjednodušším ze zde uvedených projektů. Byl nenáročný na čas, ale také na použité nástroje a materiály. Tento projekt jsem koncipovala pro děti ve věku 6 let, tedy žáky z 1. třídy ZŠ. I když se zdál být velice jednoduchý a nenáročný – trůfám si tvrdit, že byl velmi významný. Děti dostaly prostor rozvinout svoji fantazii, předvést svoji tvořivost a kreativitu. Při práci jsem využila metodu pozorování. Děti se seznámily s přírodními materiály. Výsledné práce byly velmi povedené. Děti rozvíjely kompetenci k učení, kompetenci k trávení volného času a kompetenci komunikativní.

2.6 DRÁČCI ZE SENA A PODZIMNÍCH PLODŮ

Příklad výrobku z rostlinného přírodního materiálu.

Typickým symbolem podzimu je, především pro děti, pouštění papírových draků. I já jsem se, při výběru tohoto projektu, nechala volně inspirovat tímto charakteristickým představitelem podzimní doby. Současně jsem čerpala a inspirovala se náměty z publikace TOPP.

Potřeby:

- lepenka
- seno
- rezná nit nebo tenký drát
- lýko
- barevné průsvitné papíry
- podzimní plody např. žaludy, jeřabiny, šípky
- lepidlo Herkules
- tavná pistole

Postup:

Hlavu draka si vystříháme z tvrdé lepenky. Na spodní a horní cíp hlavy draka přilepíme tavící pistolí lýko, které nám později poslouží jako ocas draka a očko, pomocí kterého budeme moci draka zavěsit. Celou předlohu /hlavu/ draka pak potřeme lepidlem a polepíme senem tak, aby nikde neprosvítila lepenka. Poté celou hlavu lehce omotáme drátkem či reznou nití. Je to z důvodu lepšího připevnění sena. Přečnávající seno na okrajích odstříháme nůžkami.

Hlavu necháme chvíli uschnout a mezitím si připravíme plody, ze kterých dotvoříme drakovi obličej a z průsvitného papíru mašle, které připevníme na ocas draka. Velikost mašlí na ocase závisí na velikosti hlavy draka.

Po důkladném uschnutí hlavy draka přistoupíme k dotvoření obličejové části. Tavící pistolí připevníme oči, nos a ústa (můžeme také přilepit tváře nebo obočí) z přírodních materiálů jako jsou jeřabiny, šípky, listy, klacíky, kaštiny či žaludy. Nakonec na lýko připevníme připravené mašle z průsvitného barevného papíru a drak je hotov.

Zhodnocení projektu:

Tento projekt je vhodný pro starší děti (2. třída, ZŠ). Je náročný na čas a přípravu všech pomůcek a materiálu. Velký důraz je nutné klást na dodržování bezpečnosti při manipulaci s nůžkami a především při práci s tavící pistolí. Je však velmi důležité, aby si děti vše vyzkoušely. Tedy i práci s náročnějšími pomůckami a nástroji. Zvládnutí těchto pomůcek při práci ve školní družině se tak pro ně stává jistou motivací. Na počátku musí být děti seznámeny se správnou manipulací a dodržováním bezpečnosti při práci s touto pomůckou. Všechny děti si práci s tavící pistolí rychle osvojily a tvořivá činnost byla tak obohacena o další zajímavou zkušenost. Důležitý byl dostatečný prostor, který děti potřebovaly k tomu, aby si vše naplánovaly a připravily. Samotné tvoření draka bylo pak již radostnou činností. Děti se předháněly ve výběru přírodních plodů určených na obličejovou část draka.

Z vlastní zkušenosti musím uvést, že děti mají potřebu ohodnotit výsledné dílo. A také si jej potřebují odnést domů a tzv. se pochlubit. Jsou nedočkavé - až přijde maminka a jejich dílo pochválí.

Dráčci ze sena jsou krásnou podzimní dekorací, kterou si děti mohou pověsit na okno či vchodové dveře domu. A tak z našeho „podzimního tvoření“ byly nadšené i maminky, které ocenily využití tohoto výrobku z přírodniny jako roztomilou dekoraci exteriéru či interiéru svého domova.

Obrázek č. 6: Hlava dráčka
ze sena a podzimních plodů

Autor: Dívka ze školní
družiny při ZŠ Čerčany,

(8 let)

Foto: Petra Kaprálková

2.7 OZDOBY NA VĚTVIČKY Z OVČÍHO ROUNA

Příklad výrobku z živočišného přírodního materiálu.

Potřeby:

- mykaná ovčí vlna různých barev
- speciální jehly na filcování s vroubky (velikost M)
- podložka z molitanu (cca 5 cm vysokou a 20 cm dlouhou)
- formičky (např. kovové na cukroví)

Postup:

Formičku, která odpovídá tvaru ozdoby, kterou chceme vyrobit, položíme na podložku. Odebereme malý chomáč mykané ovčí vlny a tento pak postupně „vyděláme“. Roztahujeme prsty jednotlivá vlákna od sebe, dokud nevytvoříme plochu podobnou jemným pavučinám poskládaným vedle sebe.

Takto zpracovaný chomáč vložíme nebo vtlačíme do formičky na podložce. Vezmeme si jehlu a pomalu začneme pracovat nejprve po obvodech formy. Postupným vpichováním do vlny vytváříme potřebný tvar. Tento proces provádíme tak dlouhou, dokud vlna nevytvoří souvislou plochu vytvarovanou do obrazce odpovídajícího tvaru formičky. Poté formičku i s vlnou uvnitř otočíme a to samé opakujeme na druhé straně. V této fázi můžeme přidat nejrozličnější barvy vlny, aby výsledný efekt byl ještě lepší. Výrobek má pak různé barvy, které se navzájem prolínají.

Tento projekt je, dle mého názoru, velmi zajímavý a děti velmi okouzlit. Základní materiál tvoří ovčí vlna, jinak také ovčí rouno. Materiál je dostupný v obchodech specializujících se na přírodní materiál nebo v chráněných dílnách. Pro tvorbu s dětmi je vhodná, dle mých zkušeností, mykaná ovčí vlna. Tato je již upravena (např. očištěna a obarvena přírodními barvivy) a připravena k dalšímu zpracování.

Procesu, při kterém ozdoby vznikaly, se říká filcování nebo též plstění. Osobně se domnívám, že pro tvoření s dětmi je praktičtější výše uvedená technika za sucha - vypichování jehlou. Na rozdíl od druhého způsobu, kdy se ovčí rouno namáčí. Tento způsob je náročný na postup i čas.

Ovčí rouno dětem otevřelo nové obzory, měkký a hebký svět plný fantazie, protože z ovčí vlny jsme si mohli vyrobit prakticky cokoliv. Děti tvořily nejrůznější hvězdičky, zvířátka, kolečka a srdíčka. Dvě dívky vyráběly panenky.

Tento projekt je náročný na bezpečnost práce z důvodu využití speciální jehly určené pouze pro filcování. Tato zájmová činnost vyžadovala od dětí maximální pozornost a opatrnost. Zařadila bych tento projekt do skupiny složitějších a náročnějších.

Obrázek č.7: Srdce z ovčího rouna

Autor: Dívka ze školní družiny při ZŠ Čerčany, 8 let

Foto: Petra Kaprálková

2.8 MALOVANÉ OBRÁZKY NA KAMENY

Příklad výrobku z neživých přírodních materiálů.

Všude kolem nás nacházíme kameny nejrůznějších tvarů a barev. Při procházkách v přírodě jsme obrátili svoji pozornost právě na tyto přírodní výtvoř. Kameny mají nejrůznější povrchy hladké i strukturované. A tak jsme měli, po našem hledání a sbírání v přírodě, nepřeberné množství kamenů i kamínků. Děti pobíhaly po cestách, hledaly v potocích a na břehu řeky Sázavy. Mnoho kamenů jsme našli také na čerstvě zoraných polích a v lesích.

Potřeby:

- kamínky
- barevné papíry
- tužka
- štětce
- temperové barvy, disperzní barvy, akrylové barvy, tuš
- bezbarvý hedvábně matný akrylový lak
- nůžky
- paleta z plastické hmoty, kalíšek na vodu
- vysoušeč vlasů (můžeme použít k rychlému vysoušení barev)
- hadřík

Téma:

Tématem tohoto projektu byly symboly. Zaměřili jsme se na indiánskou tematiku. Nejprve si děti přinesly knížky o zvycích a historii indiánských kmenů. Prohlédli jsme si také nejrůznější encyklopedie, kde jsme se inspirovali především fotografiemi znaků indiánských kmenů. Součástí tohoto projektu byla i návštěva Náprstkova muzea v Praze. Zde si děti udělaly obrázek o životě indiánů. Pak jsme již nechali pracovat fantazii.

Postup:

Vybraný kamínek očistíme a důkladně vysušíme. Potom jej rovnoměrně natřeme disperzní barvou, protože na ni pak ostatní barvy lépe drží. Pokud nemáme disperzní barvu – nevadí. Z vlastní zkušenosti mohu uvést, že jsme použili temperové barvy a držely také velmi dobře.

Na kamínky malujeme temperovými nebo akrylovými barvami podklad ornamentů. Aby se barvy nerozpíjely, je dobré nepoužívat tolik vody, tzn. nenamáčet příliš štětce. Když základní nátěr – podklad uschne, můžeme přistoupit k vlastnímu zdobení ornamenty. Děti malovaly spirálky různých tvarů, přerušované čáry, tečky, geometrické tvary či zvířecí stopy. Na závěr přetřeme výsledné dílo bezbarvým lesklým lakem pro lepší výsledný efekt.

Při malování na kameny můžeme využít i připravenou předlohu či šablonu, kterou si vytvoříme pomocí průsvitného papíru.

Spodní plochu kamene natřeme černou barvou a můžeme na ni nalepit plstěné podložky, aby kámen neklouzal po povrchu.

Zhodnocení projektu:

Tento projekt děti nadchl. Bylo to jistě dáno i skutečností, že si děti rády a často hrají na indiány. Žáci při tvorbě čerpali z mnoha informací a zážitků, které získali dříve, než začali malovat. Myslím si, že tento projekt je vhodný pro všechny věkové kategorie. Samozřejmě, že technika žáků z 2. třídy ZŠ byla již propracovanější. Děti měly větší smysl pro detail a využily každé místo na kamenu.

Namalované kameny jsme dále využili při hře na indiány. Děti se rozdělily do skupin, přičemž každá skupina měla své symboly – malované kameny s indiánskými symboly. Každá skupina symbolizovala jeden indiánský kmen (Apači, Huróni, apod.). Na školním hřišti jsme si z prostěradel, která jsme také pomalovali indiánskými znaky, postavili indiánské týpí.

Celé odpoledne děti aktivně hrály hry zaměřené na poznávání všeho, co se týká života indiánů. Děti např. určovaly druhy rostlin, poznávaly zvířecí stopy apod. Nakonec jsme si opekli buřty na přírodním ohništi.

Obrázek č. 8: Práce na projektu „Malované kameny“

Autoři: Děti ze školní družiny při ZŠ Čerčany, 7 a 8 let

Foto: Petra Kaprálková

ZÁVĚR

Když jsem se rozhodovala o tématu své bakalářské práce, ovlivnila mě, kromě jiného, skutečnost, že pracuji jako vychovatelka ve školní družině. Jako druhý důvod bych uvedla záměr probudit v dětech zájem o přírodu. Žiji na vesnici, kterou obklopuje krásná příroda. Snažím se tuto příležitost využít ve svém povolání.

Své zaměstnání nenazývám prací v pravém slova smyslu. Čas, který trávím s dětmi ve družině, je pro mě velkým obohacením. Pokouším se, při práci s dětmi, vytvořit klidnou a radostnou atmosféru, která je plná kladných emocí a pochopení.

Tato bakalářská práce má dvě roviny. V první teoretické části jsem čerpala a využívala především informace z odborné literatury.

V části praktické jsem pak tyto teoretické poznatky shrnula a využila je v reálných projektech. Do těchto projektů jsem zapojila děti ze svého oddělení. Mám štěstí – děti v mém oddělení jsou dychtivé nových informací, jsou aktivní ve všech zájmových činnostech, které jim nabízím a především jsou schopny naslouchat, komunikovat a spolupracovat. Musím uvést, že všechny artefakty byly moc podařené. Každý byl zcela jiný, každý byl originální.

Dnešní svět je, dle mého názoru, přetechizovaný a příliš uspěchaný. Setkáváme se stále častěji se skutečností, kdy již děti v první třídě na základní škole mají vlastní mobilní telefon nebo MP3 přehrávač. Počítač je zcela běžnou součástí vybavení každé domácnosti. Děti tak tráví většinu svého času hraním her na PC nebo sledováním televize. To je, dle mého názoru, zcela alarmující skutečnost.

Problémem dnešní civilizace je skutečnost, že rodiče s dětmi málo komunikují, tráví spolu obecně velmi málo času. Nepodnikají společně výlety do přírody za poznáním. Rodiče dětem nečtou z knížek a velmi málo jim naslouchají. Dnešní dítě si obstojně poradí s internetem. Nemá však představu o tom, že vlaštovky odlétají

přezimovat do teplých krajín, tedy pokud vůbec tuší, jak vlaštovka vypadá. A takto bych mohla pokračovat dál a dál. Doba, bohužel, není lehká pro většinu z nás, ale děti by to neměly pocítit.

Snažím se dětem přiblížit přírodu a její krásy. Pokouším se, prostřednictvím svého povolání, naučit děti naslouchat nejen sobě samému, ale i ostatním. V tomto záměru mně velmi pomáhá příroda. Jejím prostřednictvím učím děti vnímat, vcítit se a porozumět. Věřím, že jim to jednou pomůže, a snad i trochu usnadní život ve světě, který je plný neporozumění, nelásky a krutosti.

Během práce na bakalářské práci, jejíž nedílnou součástí byla úzká spolupráce s dětmi, rodiči a ostatními pedagogy, jsem se snažila vhodnými pedagogicko-výchovnými metodami naučit děti vnímat přírodu a šetrně s ní pracovat. Vysvětlit jim, proč je pro nás tak důležitá a proč ji musíme chránit.

Ráda bych zhodnotila praktickou část mé bakalářské práce. Jak jsem již uvedla, práce s přírodními materiály je pro děti velmi inspirativní a motivující. Podporuje rozvoj jejich fantazie, rozvíjí jemnou motoriku rukou a obecně kultivuje jejich vztah k práci v kolektivu a přírodě. Každé dítě je individualita, která vypluje napovrch právě při projevu jeho kreativity prostřednictvím práce s materiály z přírody.

Děti velmi rády pracují rukama a při práci s přírodním materiálem si vše mohou „osahat“ a zažít „na vlastní kůži“. Při přípravě jsem vycházela z individuálních a věkových zvláštností každého dítěte. Současně jsem náměty konzultovala s třídními pedagogy, abych zajistila návaznost na obsah vyučování v jednotlivých třídách. Byly to velmi příjemné a aktivní chvíle, které jsme s dětmi trávili nejen ve třídě školní družiny při vlastní tvořivé činnosti, ale také venku v přírodě. Naslouchali jsme šustění listů a zvukům, které příroda kolem nás vydávala. Často jsme jen seděli či polehávali v trávě. Dýchali, odpočívali a nasávali vůni přírody kolem nás. Příroda nás nabíjela energií a nápady pro naše další vyrábění.

Při práci na této bakalářské práci jsem využila především základní teoretické poznatky z různých společenských věd např. z pedagogiky nebo vývojové psychologie. K přípravě projektů a vyvození závěrů jsem uplatnila metodu pozorování a metodu sběru informací. Současně jsem propojila teoretické znalosti s praktickými dovednostmi. Děti zapojily při tvoření s přírodními materiály všechny svoje smysly. Smyslové vnímání je v tomto věku velice intenzivní. Na základě metody pozorování jsem zjistila, že práce s přírodním materiálem je pro ně mnohem přijatelnější než např. malování pastelkami. Je to jistě dáno skutečností, že děti si rády přírodní materiál osahají a již jen tvar kůry či kamene v nich ihned probouzí fantazii.

Na závěr bych ráda ocenila nadšení a ochotu dětí vyrábět a vnímat vše o čem jsme si společně vyprávěli, co jsme vyráběli a co jsme prožili. Žáci, kteří jsou přihlášení k pravidelné docházce do mého oddělení, jsou děti nesmírně aktivní, citlivé a chtivé nových informací. Každý den, při ranní službě ve družině, se již netrpělivě dožadují odpovědi na svoji otázku: „*Co budeme odpoledne vyrábět ve družině?*“ Oči jim svítí nedočkavostí a zvědavostí. To je pro mě velká motivace a odměna zároveň. To je to, proč jsem zvolila povolání vychovatelky – spokojené a šťastné děti. Protože i tyto děti budou jednou dospělé. Založí vlastní rodinu a budou mít svoje děti, kterým budou předávat své zkušenosti, dovednosti a znalosti. Děti jsou naše budoucnost a naše zrcadlo, to bychom měli mít zcela jistě na paměti a neměli bychom na to zapomínat.

Mým hlavním cílem je, aby byly děti ve školní družině šťastné, spokojené, cítily se zde bezpečně a rády se do družiny vracely. Ráda bych, aby z družiny odcházely bohatší o nové zkušenosti, dovednosti a znalosti. Jsem přesvědčena o tom, že každý vychovatel by měl mít neustále na mysli, že dítě potřebuje především porozumění, pochopení, jistotu, lásku a bezpečí.

V této bakalářské práci jsem uveřejnila své vlastní fotografie, které dokládají pracovní činnosti na jednotlivých projektech při práci s přírodním materiálem. Veškerou zájmovou činnost dětí fotografuji a archivuji. To má informativní význam nejen pro mě, jako pedagoga, tak i pro rodiče a potažmo pro naše budoucí žáky a pedagogy. Materiál je uložen v archivu Základní školy Čerčany.

Seznam použité literatury

GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4

HÁJEK, B. ; PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3

HEŘMANOVÁ, J.; MACEK, M. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. Praha: NIDM, MŠMT, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9

KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-167-3

KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN, 2005. ISBN: 978-80-7235-272-5

KOCIÁNOVÁ, L. a kol. *Praktické činnosti pro 1. – 5. ročník ZŠ*. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 80-7168-441-4

KOLEKTIV AUTORŮ. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. Výzkumný ústav pedagogický, Praha, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6

PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5

HOLEYŠOVSKÁ, A. *Zájmová činnost ve školní družině*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-586-8

KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4142-0

NIEPMANNOVÁ, J. *Malujeme na kameny*. Praha: Ikar, 2003. ISBN 80-249-0164-1

Inspirační literatura

HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1

LANGMEIER, J. ;KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9

MATĚJČEK, Z. *Co nejvíc děti potřebují*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-504-2

Internetové odkazy

www.bozpinfo.cz/

http://is.muni.cz/th/174511/pedf_b/priloha_c_1_osnovy_vv_a.pdf

www.icreative.cz

www.msmt.cz

www.rvp.cz

www.vuppraha.cz

www.vuppraha.cz/soubory/nove_osnovy_vv.pdf

www.vytvarka.eu

Časopisy

Časopis Pastelka,

Informatorium,

Týdeník „Školství“,

Učitelské noviny,

brožury s inspiracemi od edice TOPP (Sevt)

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Příklad měsíčního plánu ve školní družině při Základní škole Čerčany

Příloha č. 2 - Týdenní skladba zaměstnání ve školní družině při základní škole Čerčany

Příloha č. 3 - Fotodokumentace ze zájmové rukodělné činnosti na projektu „Náhrdelníky a náramky z přírodních plodů“, obrázky č. 9, 10, 11, 12 a 13

Příloha č. 4 - Fotodokumentace z rukodělné zájmové činnosti na projektu „Larvičky z listí“, obrázky č. 14 a 15

Příloha č. 5 – Fotodokumentace z rukodělné zájmové činnosti na projektu Panáčky z listí neboli „Podzimáčky“, obrázky č. 16 a 17

Příloha č. 6 – Fotodokumentace z rukodělné zájmové činnosti na projektu „Dráčky z listí a podzimních plodů“, obrázky č. 18, 19, 20

Příloha č. 7 – Fotodokumentace z rukodělné zájmové činnosti na projektu „Ozdoby na větvičky z ovčího rouna“, obrázek č. 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28

Příloha č. 8 - Fotodokumentace z rukodělné zájmové činnosti na projektu „Malované kameny“, obrázky č. 29, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35

Příloha č. 1

Příklad měsíčního plánu ve školní družině při Základní škole Čerčany

PLÁN NA MĚSÍC ŘÍJEN

1. Lidová rčení - vysvětlíme si význam a uvedeme rčení typická pro měsíc říjen.
2. Čteme rádi knížky aneb „Říjen měsíc knihy“. Přineseme si z domova svoji oblíbenou knížku, některé si vystavíme. O knížkách si budeme vyprávět a také si vyrobíme knížku /leporelo/ se svým vlastním vymyšleným příběhem.
3. Pokud počasí dovolí - věnujeme se pohybovým hrám např. skákaná, víčka v pohybu apod. na hřišti pod školou.
4. Seznámíme se s členy naší rodiny. Vyprávíme si o jménech (co znamená křestní a co příjmení). Hra se jmény.
5. V okénku „O zdraví“ se zaměříme na to, jak jsme od loňska všichni povyrostli. Porovnáme svoje současné otisky nohou a rukou s otisky z první třídy. Hrajeme nejrůznější hry zaměřené na poznávání lidského těla např. Hlava, ruce, nohy,... Naučíme se uvolňovací cvičení „Semínko“ na protažení těla.
6. Připomeneme si významný den - 28. říjen „Den české státnosti“. Vyprávíme si, co je s tímto dnem spojeno (vznik ČSR, udílení vyznamenání na Pražském hradě, symboly české státnosti, ...).
7. Na procházkách sbíráme přírodniny - např. žaludy, jeřabiny, kameny. Z nich pak vyrábíme draky ze sena a tvoříme výstavku pro rodiče. Využijeme také kameny, na které budeme malovat hmyz.

8. Hovoříme o proměnlivosti počasí, o významu předpovědi počasí. Improvizujeme - aneb hrajeme si na moderátory počasí.

9. Budeme se opět věnovat „Hravé angličtině“ a tentokrát se seznámíme se slovíčky typickými pro podzimní čas.

Na tento měsíc plánujeme:

1. „Drakiádu“ pro naše děti a jejich rodiče.

2. Návštěvu knihovny v místním Infocentru a mnoho dalšího.

O přesných termínech budete včas informováni.

Příloha č. 2

Týdenní skladba zaměstnání ve školní družině při základní škole v Čerčanech

<i>Den</i>	<i>6:30 – 8:00</i>	<i>8:00 – 11:35</i>	<i>11:35 – 12:30</i>	<i>12:30 – 14:30</i>	<i>14:30 – 15:00</i>	<i>15:00 – 15:30</i>	<i>15:30 – 16:45</i>
<i>Pondělí</i>	<i>Ranní provoz</i>	<i>Vyučování</i>	<i>Společné stravování, Hygiena Odpočinkové hry</i>	<i>Dramatická výchova Člověk a jeho svět</i>	<i>Svačina Odpočinková činnost /četba, volné malování/</i>	<i>Příprava na vyučování</i>	<i>Individuální z.č. – stolní a společenské hry, volné malování a modelování, stavebnicové hry, četba dětských knížek a časopisů, hry na počítači, popř. sledování TV programu pro děti</i>
<i>Úterý</i>	<i>Ranní provoz</i>	<i>Vyučování</i>	<i>Společné stravování, Hygiena Odpočinkové hry</i>	<i>Pohybové hry Lidé a čas</i>	<i>Svačina Odpočinková činnost</i>	<i>Příprava na vyučování</i>	
<i>Středa</i>	<i>Ranní provoz</i>	<i>Vyučování</i>	<i>Společné stravování, Hygiena Odpočinkové hry</i>	<i>Rekreační a relaxační odpoledne Člověk a jeho zdraví</i>	<i>Svačina Odpočinková činnost /poslouchání pohádek z CD/</i>	<i>Příprava na vyučování</i>	
<i>Čtvrtek</i>	<i>Ranní provoz</i>	<i>Vyučování</i>	<i>Společné stravování, Hygiena Odpočinkové hry</i>	<i>Pohybové hry Rozmanitost přírody</i>	<i>Svačina Odpočinková činnosti</i>	<i>Příprava na vyučování</i>	
<i>Pátek</i>	<i>Ranní provoz</i>	<i>Vyučování</i>	<i>Společné stravování, Hygiena Odpočinkové hry</i>	<i>Rukodělná zájmová činnost Lidé kolem nás Pohybové hry</i>	<i>Svačina Odpočinková činnost /volné hry/</i>	<i>Příprava na vyučování</i>	

Příloha č. 3

Fotodokumentace ze zájmové rukodělné činnosti na projektu „Náhrdelníky a náramky z přírodních plodů“

Obrázek č. 9: Náhrdelník z šípků a jeřabin

Autoři: Dívka ze školní družiny při ZŠ Čerčany, 6 let

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 10: Náramek z jeřabin a lístků jeřabin

Autor: Chlapec ze školní družiny při ZŠ Čerčany, 8 let

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 11: Dvojitý náhrdelník – kombinace šípky a jeřabiny

Autor: Chlapec ze školní družiny při ZŠ Čerčany, 7 let

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č 12: Náhrdelník a náramek z šípků, jeřabin, lístků

Autor: Dívka ze školní družiny při ZŠ Čerčany, 8 let

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 13: Náhrdelník a náramek – kombinace šípky, lístky a jeřabiny,

Autor: Chlapec ze školní družiny při ZŠ Čerčany ZŠ, 6 let

Foto: Petra Kaprálková

Příloha č. 4

Fotodokumentace z rukodělné zájmové činnosti na projektu „Larvičky z listí“

Obrázek č. 14: „Larvička z listí“

Autoři: Dívka ze školní družiny při ZŠ Čerčany (7 let)

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 15: Práce na projektu „Larvičky z listí“

Autoři: Děti ze školní družiny při ZŠ Čerčany, (6 a 7 let),

Foto: Petra Kaprálková

Příloha č. 5

Fotodokumentace z rukodělné zájmové činnosti na projektu „Panáčky z listí neboli Podzimáčky“

Obrázek č. 16: Panáček „Podzimáček“,
Autor: Chlapec ze školní družiny při ZŠ Čerčany, 7 let
Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 17: „Panáček Podzimáček“

Autor: Chlapec ze školní družiny při ZŠ Čerčany, 6 let

Foto: Petra Kaprálková

Příloha č. 6

Fotodokumentace z rukodělné zájmové činnosti na projektu „Dráčci z listí a podzimních plodů“

Obrázek č. 18: Děti ze školní družiny při ZŠ Čerčany se svými dráčky ze sena a podzimních plodů, věk 7 a 8 let

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 19: Dráčci ze sena

Autoři: Chlapec a dívka ze ŠD při ZŠ Čerčany, (oba 8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 20: Tvořivá práce na projektu „Dráčci ze sena“

Autoři: Děti ze školní družiny při ZŠ Čerčany, (7 a 8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Příloha č. 7

Fotodokumentace z rukodělné zájmové činnosti na projektu „Ozdoby na větvíčky z ovčího rouna“

Obrázek č. 21 : Práce na ozdobě z ovčího rouna

Autor: Dívka ze ŠD při ZŠ Čerčany, 7 let

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 22 : Výrobky z ovčího rouna (metoda zpracování – filcování jehlou)

Autoři: Děti ze školní družiny při ZŠ Čerčany, (7 a 8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 23: Příprava vlny

Autoři: Dívky ze školní družiny při ZŠ Čerčany, (7 a 8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 24: Výroba ozdob z ovčího rouna

Autoři: Dívky ze školní družiny při ZŠ Čerčany (7 a 8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 25: Ozdoby z ovčího rouna

Autoři: Děti ze školní družiny při ZŠ Čerčany (7 a 8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 26: Ozdoby z ovčího rouna

Autor: Dívka ze školní družiny při ZŠ Čerčany (8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 27: Ozdoba z ovčího rouna

Autorka: Dívka ze školní družiny při ZŠ Čerčany (8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 28: Ozdoby z ovčího rouna

Autoři: Chlapec a dívka ze školní družiny při ZŠ Čerčany (oba 8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Příloha č. 8

Fotodokumentace z rukodělné zájmové činnosti na projektu „Malované kameny“

Obrázek č. 29 : Malované kameny

Autoři: Žáci ze školní družiny ZŠ Čerčany (7 a 8 let)

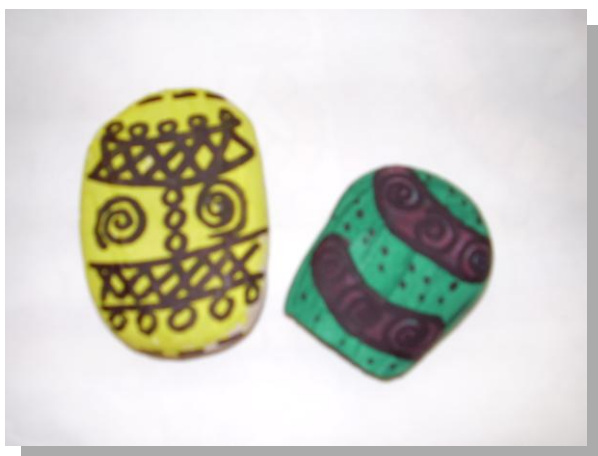
Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 30: Malované kameny

Autoři: Žáci ze školní družiny ZŠ Čerčany (7 a 8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 31: Malované kameny

Autoři: Žáci ze školní družiny ZŠ Čerčany (7 a 8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 32: Práce na projektu „Malované kameny“

Autor: Chlapec ze školní družiny ZŠ Čerčany (8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 33: Práce na projektu „Malované kameny“

Autorka: Dívka ze školní družiny ZŠ Čerčany (8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Obrázek č. 34: „Malované kameny“

Autoři: Děti ze školní družiny ZŠ Čerčany (7 a 8 let)

Foto: Petra Kaprálková

Obr. č. 35
Vycházka do
okolí, sběr
přírodního
materiálu -
kamenů
Děti ze školní
družiny při ZŠ
Čerčany
Autor: Petra
Kaprálková